

Shahid Bahonar
University of Kerman

Typology of Pahlavi Prose Epics: A Narrative Analysis of *Yadgar-e Zariran* and *Karname-ye Ardashir-e Babakan* Based on Jakobson's Linguistic Functions*

Amin Malekipour¹ | Saeid Shafieion² | Mortaza Hashemi³

1. Ph.D. Candidate, Department of Persian Language and Literature, University of Isfahan, Isfahan, Iran. E-mail: aminmalek25625@gmail.com
2. Corresponding author, Associate Professor, Department of Persian Language and Literature, University of Isfahan, Isfahan, Iran. E-mail: saeid.shafieion@gmail.com
3. Associate Professor, Department of Persian Language and Literature, University of Isfahan, Isfahan, Iran. E-mail: s.m.hashemi@ltr.ui.ac.ir

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received 5 September 2025

Received in revised form 29

September 2025

Accepted 3 October 2025

Published online 22

November 2025

Keywords:

Typology,
Linguistics Functions,
Prose epic,
Yadgar-e Zariran,
Karname-ye Ardashir-e Babakan.

ABSTRACT

Purpose: Despite the prominent status of Pahlavi texts in the history of Iranian literature and culture, the typology of pre-Islamic prose epics has largely relied on traditional classifications or broad, impressionistic interpretations, with limited attention paid to a systematic analysis of linguistic functions. Aiming to fill this gap, the present study conducted a comparative analysis of two major Pahlavi works, including *Yadgar-e Zariran* (*The Memorial of Zariran*) and *Karname-ye Ardashir-e Babakan* (*The Book of the Deeds of Ardashir-e Babakan*), within the framework of Roman Jakobson's sixfold model of linguistic functions. The theoretical foundations of the study were first reviewed, including both traditional and modern definitions and classifications of epic genres. Subsequently, the functional indicators of language were adopted as the basis of analysis. The study concluded by proposing a more precise method for the analysis and classification of epic texts from a typological perspective.

Method and Research: The study employed a combined methodological approach grounded in qualitative content analysis. Linguistic and narrative samples from each text were extracted through library-based research and analyzed comparatively in accordance with Jakobson's six linguistic functions.

Findings and Conclusions: The findings indicated that in *Karname-ye Ardashir-e Babakan*, the referential function of language predominates. With its quasi-historical structure, report-like tone, and limited use of rhetorical devices, the text focuses primarily on conveying events and providing historical legitimization. In contrast, *Yadgar-e Zariran*, emphasizing poetic and emotive functions, constitutes a full-fledged example of a prose epic. Its dynamic plot structure, salient characterization, and extensive deployment of rhetorical figures foreground the evocation of emotions. The

*Cite this article: Malekipour, Amin., & Shafieion, Saeid., & Hashemi, Mortaza. (2026). *A Narrative Analysis of Yadgar-e Zariran and Karname-ye Ardashir-e Babakan Based on Jakobson's Linguistic Functions*. *Journal of Prose Studies in Persian Literature*, 28 (58), 41-59. <http://doi.org/10.22103/jll.2025.25534.3217>

© The Author(s).

Publisher: Shahid Bahonar University of Kerman.

DOI: <http://doi.org/10.22103/jll.2025.25534.3217>

results not only revealed a fundamental typological distinction between the two narratives but also offer a practical model for redefining the boundaries of prose-epic typology on a linguistic and objective basis. The application of Jakobson's framework in this study further enables the extension of this model to the analysis of other Persian prose texts across later historical periods.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

The study of Persian literature has traditionally emphasized verse as the dominant medium of epic expression, while prose narratives have often been marginalized. This imbalance has obscured the literary and cultural significance of Pahlavi prose texts, many of which preserve some of the earliest epic traditions of Iran. Among these, *Yadgar-e Zariran* (*The Memorial of Zariran*) and *Karname-ye Ardashir-e Babakan* (*The Book of the Deeds of Ardashir-e Babakan*) stand out as seminal Middle Persian works combining heroic, historical, and mythological elements.

Conventional typologies of Persian epic literature have relied primarily on thematic or subject-based classifications, such as the binary division into "national" and "historical" epics. While useful, such schemes often fail to capture the stylistic and functional diversity of prose epics, risking the conflation of texts that differ in narrative strategy, linguistic register, and communicative purpose. To address this gap, the present study applied Roman Jakobson's model of six linguistic functions as an analytical framework for genre classification. By focusing on the dominant linguistic functions in each text, the research provided a more nuanced typology for Pahlavi prose epics and reassessed their place in the broader history of Persian narrative traditions.

The study pursued four main objectives: (1) to analyze *Yadgar-e Zariran* and *Karname-ye Ardashir-e Babakan* through Jakobson's six linguistic functions; (2) to identify dominant functions and their role in shaping narrative form and genre identity; (3) to propose a functional typology that differentiates chronicle-like historical narratives from literary epics; and (4) to demonstrate the broader applicability of Jakobson's model to Persian prose beyond the Middle Persian corpus.

2. Methodology

The study employed a qualitative, comparative textual analysis grounded in functional linguistics and genre theory. Both texts were analyzed in their Middle Persian versions with reference to critical editions and translations. Analytical procedures included:

- identifying narrative segments and speech acts reflecting each of Jakobson's six functions;
- evaluating the relative frequency and prominence of each function within the narrative structure;
- comparing results across texts to determine dominant linguistic orientations;
- interpreting the implications of these findings for genre classification, specifically in distinguishing epic, historical, and hybrid prose forms.

This method combined structuralist semiotics with literary typology, aiming to reveal latent generic tendencies not always evident through thematic analysis alone.

3. Discussion

Karname-ye Ardashir-e Babakan recounts the rise of Ardashir I, founder of the Sasanian dynasty. Its linear, chronological, and report-like narrative structure resembles a historical chronicle. The referential function predominates, recording events, legitimizing dynastic authority, and presenting a quasi-historical account. Stylistically, the prose is straightforward and largely devoid of figurative language. The narrator is omniscient yet impersonal, offering minimal psychological depth. Myth and prophetic elements appear primarily to reinforce historical legitimacy. The conative function is present in moral or exhortatory passages, but the overall tone remains factual, positioning *Karname-ye Ardashir-e Babakan* closer to historical narrative than to genuine epic discourse.

In contrast, *Yadgar-e Zariran* presents a vivid battle narrative centered on the heroic figure, Zarir. Dramatic scenes, direct speech, and emotional intensity dominate, highlighting the poetic and emotive functions. Figurative language, repetition, and rhythm heighten dramatic effect, while characters are distinctly individualized through dialogue and action. The conative function also plays a significant role, encouraging courage and communal solidarity. Unlike *Karname-ye Ardashir-e Babakan*, *Yadgar-e Zariran* immerses the audience in the immediacy of battle and heroic pathos, exemplifying the qualities of a prose epic comparable to the later verse tradition of Ferdowsi's *Shahnameh*.

Comparative mapping of linguistic functions indicated that poetic and emotive-conative axes define epic discourse, whereas referential dominance signals historical or didactic orientation. These findings demonstrated that functional configuration, rather than subject matter alone, distinguishes epic from historical prose in Middle Persian literature.

4. Conclusion

Applying Jakobson's model offers a systematic and replicable framework for redefining the typology of Iranian prose narratives. The study demonstrated that:

- epicness in prose is linguistically quantifiable through the dominance of poetic and emotive-conative functions;
- historical or political texts privilege referential and metalingual functions, reflecting didactic and legitimizing purposes;
- the intersection of these functions offers insights into the hybrid nature of many Persian works.

By introducing a functional-linguistic framework, this study contributes methodologically and theoretically to Iranian literary studies. The model can be extended to later Persian prose, bridging linguistic analysis and literary historiography. The findings reaffirm the continuity of epic discourse in the Persian tradition, showing that prose texts, when driven by the poetic function of language, can embody the heroism and collective identity central to Iran's epic heritage.

گونه‌شناسی حماسه‌های منثور پهلوی:

تحلیل روایت یادگار زیریران و کارنامه اردشیر بابکان بر پایه نظریه کارکرد زبانی یاکوبسن*

امین ملکی‌پور^۱ | سعید شفیعیون^۲ | مرتضی هاشمی^۳

۱. دانشجوی دکتری، بخش زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: aminmalek25625@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، دانشیار، بخش زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: saeid.shafieion@gmail.com

۳. دانشیار، بخش زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: s.m.hashemi@ltr.ui.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	زمینه / هدف: با وجود جایگاه برجسته متون پهلوی در تاریخ ادبیات و فرهنگ ایران، گونه‌شناسی حماسه‌های منثور پیش از اسلام اغلب بر پایه تقسیم‌بندی‌های سنتی یا برداشت‌های کلی صورت گرفته و کمتر به تحلیل کارکردهای زبانی در چارچوبی نظام‌مند توجه شده‌است. پژوهش حاضر با هدف پر کردن این خلأ، دو متن شاخص پهلوی، «یادگار زیریران» و «کارنامه اردشیر بابکان» را در چارچوب مدل شش‌گانه کارکردهای زبانی رومن یاکوبسن، مورد تحلیل تطبیقی قرار می‌دهد. در ابتدا، مبانی نظری پژوهش شامل تعریف‌ها و طبقه‌بندی‌های سنتی و جدید گونه‌شناسی متون حماسی مرور می‌شود و سپس شاخص‌های کارکردی زبان، به‌عنوان چارچوب تحلیل انتخاب می‌گردد. در انتها نیز راهکاری برای تحلیل و دسته‌بندی دقیق‌تر متون حماسی از نظر گونه‌شناسی ارائه می‌دهد.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۶/۱۷	روش / رویکرد: روش پژوهش حاضر، تلفیقی و مبتنی بر تحلیل کیفی محتوای متون است و نمونه‌های زبانی و روایی هر اثر براساس مطالعات کتابخانه‌ای و با رویکرد مقایسه‌ای استخراج و سپس بر مبنای کارکردهای شش‌گانه یاکوبسن تحلیل می‌شود.
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۷/۷	یافته‌ها / نتایج: یافته‌ها نشان می‌دهد که در کارنامه اردشیر بابکان، کارکرد ارجاعی زبان برجسته است. این متن، با ساختاری شبه‌تاریخی و با لحن گزارش‌گونه و بهره‌گیری محدود از آرایه‌های بلاغی، بیشتر بر انتقال رویدادها و مشروعیت‌بخشی تاریخی متمرکز است. در مقابل، یادگار زیریران با تأکید بر کارکردهای ادبی و عاطفی، نمونه‌ای تمام‌عیار از حماسه منثور به شمار می‌رود. در این روایت، با حضور پررنگ عناصر پیرنگی پویا، شخصیت‌پردازی بارز و کاربست گسترده آرایه‌های بلاغی، برانگیختن عواطف را در اولویت قرار می‌دهد. نتایج پژوهش نه تنها تمایز بنیادین این دو متن را در عرصه گونه‌شناسی آشکار می‌کند، بلکه الگویی کاربردی برای بازتعریف مرزهای گونه‌شناسی حماسه‌های منثور بر پایه‌ای عینی و زبانی ارائه می‌کند. کاربست رویکرد یاکوبسن در این پژوهش امکان تعمیم و به کارگیری این مدل را در تحلیل سایر متون منثور فارسی تا دوره‌های متأخر، فراهم می‌آورد.
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۷/۱۱	کلیدواژه‌ها: گونه‌شناسی، کارکردهای زبانی، حماسه منثور، یادگار زیریران، کارنامه اردشیر بابکان.
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۹/۱	

*استناد: ملکی‌پور، امین؛ شفیعیون، سعید؛ هاشمی، مرتضی (۱۴۰۴). گونه‌شناسی حماسه‌های منثور فارسی: تحلیل روایت یادگار زیریران و کارنامه اردشیر بابکان بر پایه نظریه کارکرد زبانی یاکوبسن. *نشریه ادب فارسی*، ۲۸ (۵۸)، ۵۹-۴۱.

<http://doi.org/10.22103/jll.2025.25534.3217>

۱- مقدمه

گرایش محققان و مورخان ادبی به نظم باعث عدم توازن میان تحقیقات دربارهٔ نظم و نثر شده‌است. تاکنون الگویی که بتواند همهٔ آثار منثور فارسی را توضیح دهد، طراحی نشده‌است و کتاب‌هایی مثل فن نثر در ادب فارسی، دارای بعد نظری استواری نیستند که همهٔ نوشتارهای ادبی منثور را در برگیرند (ر.ک: زرقانی، ۱۳۸۸: ۶۷). با توجه به حجم بالای متون نثر، بررسی همهٔ آن‌ها در یک پژوهش عملاً امکان‌پذیر نیست از این‌رو، دسته‌بندی آثار بر اساس گونه‌های موجود و سپس تحلیل آن‌ها ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. در این مسیر بهره‌گیری از نظریه‌های ژانرشناسی، برای شناخت ساختار متن و درنهایت طبقه‌بندی آن، راهگشا است. شفيعی کدکنی معتقد است به دلیل تشابهات موجود در بین آثار ادبی معاصر ایران با آثار غربی، به‌خوبی می‌توان بسیاری از آرای ناقدان غربی را بر آثار ادبی معاصر انطباق داد؛ ولی در مورد آثار ادبی قدیم به دلیل تفاوت شرایط تاریخی و اجتماعی آن دو، چنین کاری باید با احتیاط کامل صورت گیرد (ر.ک: شفيعی کدکنی، ۱۳۷۲: ۲).

بیشتر پژوهش‌ها و حتی تعریف‌های ارائه‌شده به متون منظوم حماسی اختصاص یافته و در مورد متون منثور حماسی به‌ندرت سخن رفته‌است. درحالی‌که بخش بزرگی از منابع حماسی ما، در متون منثور مانند: بخش‌هایی از اوستا و برخی متون پهلوی مانند یادگار زریران و بعدها در داستان‌های عیاری و طومارهای نقالی آمده‌است. ضمن اینکه با توجه به شواهد موجود، برخی منابع شاهنامهٔ فردوسی، مانند شاهنامهٔ ابومنصوری نیز منثور بوده‌است و می‌توان گفت فردوسی آن‌ها را به نظم درآورده‌است. حال سؤالی پیش می‌آید که آیا تمام این متون می‌تواند در ذیل نوع حماسه قرار گیرد؟ اگر پاسخ منفی است پس این متون چگونه دسته‌بندی می‌شود و گونه یا زیرگونهٔ آن کدام است؟

برای پاسخ به این پرسش‌ها، باید تمامی این متون بررسی و ویژگی‌های آن‌ها تحلیل شود تا بتوان به جمع‌بندی نهایی رسید. برای رسیدن به این هدف راهی جز گونه‌شناسی همهٔ متون حماسی با توجه به نظریات موجود در گونه‌شناسی، باقی نمی‌ماند. هدف نهایی این پژوهش نیز استفاده از دانش گونه‌شناسی در شناسایی بهتر و طبقه‌بندی حماسه‌های منثور فارسی است.

۱.۱- بیان مسئله

در زبان فارسی، حماسه بر طیف وسیعی از روایت‌های پهلوانی- رزمی اطلاق شده‌است. در مطالعات تطبیقی، زیرگونه‌هایی چون پهلوانی، تاریخی، دینی و بزمی نیز مطرح است. با این حال، اتکای صرف به موضوع، خطر هم‌پوشانی و خطای طبقه‌بندی را افزایش می‌دهد. از این رو معیارهای کارکردی و سبکی باید در کنار مضمون به کار گرفته شود تا در تقسیم‌بندی دقیق‌تر قرار گیرد.

در زبان‌های غربی داستان و منظومهٔ رزمی یکی از انواع بزرگ ادبیات روایی یا نقلی است. حماسه از نگاه نوع می‌تواند پهلوانی، پهلوانی- عشقی (رمانس، بزمی)، تاریخی، مذهبی و مضحک باشد (ر.ک: خالقی مطلق، ۱۳۸۶، ۱). در ایران به پیروی از ذبیح‌الله صفا حماسه را در دو زیرگونهٔ اصلی حماسهٔ ملی و حماسهٔ تاریخی دسته‌بندی کرده‌اند و حماسهٔ دینی را منشعب از حماسهٔ تاریخی دانسته‌اند (ر.ک: صفا، ۱۳۳۳، ۶). با توجه به تعریف‌هایی که از حماسه وجود دارد می‌توان گفت که پژوهندگان متون حماسی هرگونه متنی را که دارای افکار پهلوانی و ملی باشد، حماسه می‌دانند و هدف اصلی ادب حماسی را روایت دانسته‌اند. در این میان برخی از پژوهشگران با نظریات ابتدایی ارسطویی موافق نیستند و معتقدند برای گونه‌شناسی باید به روش‌ها و تقسیم‌بندی‌های متفاوت‌تر از قبل روی آورد. جان فراو و رنه ولک (John Frow & Rene Wellek) می‌گویند «انواع ادبی صرفاً یک لغت نیست زیرا سنت

زیباشناختی که اثر ادبی در آن شکل می‌گیرد مشخص‌کننده آن است. انواع ادبی احکامی است که هم‌نویسنده را مجبور می‌کند و هم به جبر نویسنده تن می‌دهد. آن‌ها نوع را مانند یک نهاد می‌دانند که می‌توان در آن نهاد کار و طبع‌آزمایی کرد و گاه می‌شود این نهاد را تغییر داد و حتی گاه نهادهایی نو آفرید» (فراو، ۱۳۹۸: ۷). برای شناخت هر دوره یا قوم باید معیارهای خاص آن دوره یا قوم را کشف کرد. این جمله بر رد نظریه ارسطو برای ملل گوناگون تأکید دارد. ادبیات بومی هر کشوری انواعی دارد که لزوماً در گروه‌بندی ارسطویی جای نمی‌گیرد. (ر.ک: زرقانی، ۱۳۸۸: ۸۳). رالف کوهن (Ralph Cohen) می‌گوید نوشتار پسامدرن، مرزبندی میان ژانرها را محو کرده‌است (ر.ک: یزدانجو، ۱۳۹۰: ۷۰). بر این اساس «ژانر مجموعه‌ای از قواعد ذهنی و قراردادی ساختاریافته‌است که در آفرینش، درک، تفسیر و طبقه‌بندی نوشتارهایی به کار گرفته می‌شوند که بیشترین شباهت فرمی، محتوایی و کارکردی را با یکدیگر دارند و طبقه‌ای از متون را تشکیل می‌دهند» (زرقانی، ۱۴۰۱: ۱۹۴). با توجه به موارد بالا می‌توان گفت معیار گونه‌شناسی متون دیگر مانند گذشته محدود نیست و نیازی به اینکه تمام متون را طبق نظریه ارسطو به سه دسته تقسیم کنیم، وجود ندارد؛ بلکه باید متون به صورت مجزا بررسی شود، ویژگی‌های هر متن به طور جداگانه تحلیل و در نهایت با توجه به عنصر غالب و روش بیان و مخاطب، متونی که شباهت بیشتری با یکدیگر دارند، در ذیل یک گروه یا زیر گروه قرار داد تا مشکل هم‌پوشانی متون در تقسیم‌بندی قدیم حل شود.

در گونه‌شناسی متون، کارکرد زبانی به عنوان یکی از عوامل مؤثر در تعیین گونه و نوع متن مورد بررسی قرار می‌گیرد. یکی از مهمترین مدل‌های تحلیل کارکرد زبان، مدل ارتباطی یاکوبسن است که شش نقش برای زبان تعریف می‌کند:

۱. نقش ارجاعی: با ساخت جملات اخباری برای انتقال اطلاعات و توصیف واقعیت‌ها در ادب حماسی کاربرد فراوان دارد و مهمترین نکته در این نقش، موضوع پیام است.
۲. نقش ادبی: این نقش با استفاده از ظرفیت‌های زبان برای خلق آثار هنری در ادبیات نقش بسیار مهمی دارد.
۳. نقش فرازبانی: هرگاه برای بیان احساس یا موضوعی از اشتراکات رمزی استفاده شود و زبان نیاز به تحلیل و توضیح داشته‌باشد از این نقش استفاده می‌شود. در داستان‌های نمادین و اسطوره‌ای این نقش کاربرد زیادی دارد.
۴. نقش عاطفی: بیان احساسات و حالات درونی نویسنده را بیان می‌کند و بیشتر در گفت و گوها و حدیث نفس می‌توان آن را دید.
۵. نقش ترغیبی: بیشترین هدف آن تأثیرگذاری بر مخاطب است که با ساخت‌های امر و نهی آن را بیان می‌کند و بیشتر در ادبیات تعلیمی مورد استفاده قرار می‌گیرد.
۶. نقش همدلی: برای ایجاد ارتباط و تعامل اجتماعی به کار می‌رود و در گفت و گوهایی که محور کلام بین خواننده و گوینده مشترک است کاربرد دارد (ر.ک: صفوی، ۱۳۸۰: ۲).

نقش‌های زبانی در هر نوع ادبی، هدف خاصی دنبال می‌کند و در هر ارتباط کلامی یکی از کارکردها برجسته می‌شود که به آن نقش غالب می‌گویند. در ادبیات، نقش ادبی، عاطفی و فرازبانی بیشترین اهمیت را دارد؛ زیرا

سبک، فرم، زیبایی‌شناسی و ساختار متن را نشان می‌دهد. با توجه به نوع و کاربرد زبان در یک متن، می‌توان آن متن را بر اساس مؤلفه‌های زبانی مختلفی مانند: لغات، عبارات، نثر و شعر دسته‌بندی کرد. به عنوان مثال زبان غنی در شاهنامه فردوسی باعث شده‌است که این متن به عنوان یکی از برترین نمونه‌های حماسه در ادبیات فارسی شناخته شود. به همین ترتیب، برای تعیین ویژگی‌های زبانی متون حماسی، نیاز به بررسی و تحلیل جزئیات زبانی متون، از جمله کاربرد و تنوع کلمات، نحو، شیوه‌های بیان، سبک شعری و... داریم. در روایت‌های حماسی موفق، انتظار برجستگی کارکردهای ادبی، عاطفی، ترغیبی در کنار ارجاعی وجود دارد؛ در روایت‌های تاریخی، کارکرد ارجاعی چیره‌است و کارکرد ادبی و ترغیبی ضعیف‌تر از حماسه است.

۲.۱- پیشینه پژوهش

تاکنون مقالات مختلفی در بررسی متن‌های حماسی نوشته شده‌است که در هر کدام با دیدگاهی، به آثار بر جای مانده، نگاه شده و تحلیلی از آن به دست داده‌اند. در کتاب «عناصر داستان در چند متن فارسی میانه از سیدفاطمه موسوی، ۱۳۹۰» ۵ متن پهلوی از دیدگاه عناصر داستان بررسی و تحلیل شده‌است. مقالاتی چون «طرحی برای طبقه‌بندی انواع ادبی در دوره کلاسیک از مهدی زرقانی، ۱۳۸۸» و «معرفی نسخه فارسی حماسه منثور بطلال‌نامه و برخی ویژگی‌های آن از میلاد جعفرپور و دیگران، ۱۳۹۶» و «اهمیت داستان‌های حماسی پهلوانی منثور در تاریخ ادبیات فارسی از عباس محمدی و میلاد جعفرپور، ۱۳۹۱» در مورد حماسه‌های منثور نوشته شده‌است که هر کدام به بررسی یک یا چند اثر حماسی بعد از اسلام با دیدگاه‌های مختلف پرداخته‌اند.

در زمینه نظریه ارتباط کلامی یا کوبسن، به آثاری چون «از زبان شناسی به ادبیات در نظم و نثر از کوروش صفوی، ۱۳۸۰» و «ساختار و تأویل متن از بابک احمدی، ۱۳۹۵» اشاره کرد. همچنین از مقاله «بررسی نقش‌های زبانی داستان «اردشیر و هفتواد» از شاهنامه فردوسی نوشته زهرا ابویسانی و دیگران، ۱۳۹۹» می‌توان نام برد؛ ولی در نهایت تاکنون طرحی کامل و جامع در مورد تحلیل گونه‌شناسی حماسه‌های منثور پیش از اسلام با استفاده از نظریه کارکرد زبانی یا کوبسن، ارائه نشده‌است.

۳.۱- اهمیت و ضرورت پژوهش

در راستای تبیین موضوع، نظریات گوناگونی در مورد متون حماسی منثور مطرح شده‌است که موارد زیر چکیده‌ای از آن‌ها است:

«تجربه و آثار موجود در السنه مختلف نشان می‌دهد که در میان اقوام و ملل مختلف معمولاً دوره کودکی نثر مصادف با دوره بلوغ و رسائی شعر است. چنان که قدیم‌ترین آثار ادبی در ایران پیش از اسلام نوعی شعر بوده و قدیم‌ترین آثار موجود در یونان نیز از مقوله شعر به‌شمار می‌آید و در تاریخ ادبیات عرب هم شعر بر نثر مقدم بوده‌است. در ایران بعد از اسلام نیز نثرنویسی به فارسی دری زمانی آغاز شد که شعر مراحل از دوره تطور و کمال خود را پیموده بود» (خطیبی، ۱۳۸۶: ۵۰). «نظریه نثر با مبانی تئوریک استواری تدوین نشده‌است. به گفته شکلوفسکی زبان شعر و زبان نثر از قوانین متفاوتی پیروی می‌کنند» (ایوتادیه به نقل از زرقانی، ۱۳۸۸ الف: ۱۰۴). «در دورانی که شعر از ادبیات حماسی مطرود شده یا به صورتی غیرمنتظره به شعر غنایی دگرگون شده‌است در این دوران‌ها تنها نثر می‌تواند با همان نیرو، رنج و رهایی، پیکار و پیروزی، سلوک و سپنتایابی را درک کند» (لوکاج، ۱۳۹۷: ۵۰). روایت‌های حماسی چه گفتاری چه نوشتاری، هیچ‌گاه تنها منظوم یا منثور نبوده‌اند؛ بلکه هم به شعر بوده‌اند و هم به نثر و هم آمیخته از شعر و نثر و این نسبت در سراسر تاریخ ادامه یافته‌است (ر.ک: خالقی مطلق، ۱۳۸۶: ۱۳۳). قوم پهلو، داستان‌های منثوری دارند که به حماسه بسیار نزدیک است؛ ولی بیشتر تاریخی هستند تا

پهلوانی. همچنین ایرلندی‌ها، داستان‌های حماسی بسیار، بویژه دربارهٔ کوخلین و کنخبار دارند؛ ولی همه به نثر است و تنها گاه‌گاه آمیخته با شعر. کمابیش همین وضعیت در میان ترکمان‌ها روی داده‌است و روایات فراوانی به نثر دربارهٔ پهلوان خود، کوراوغلو دارند که در میان آن‌ها گاه‌گاه شعر نیز می‌آید (ر.ک: خالقی مطلق، ۱۳۸۶: ۱۷). نولدکه بر این باورست که اصولاً روایات حماسی ایرانیان مانند روایات سلت‌ها به نثر بود که این نظریه برخلاف کسانی چون بویس است که سنت روایات حماسی ایران را مانند یونانیان و برخلاف ایرلندی‌ها، سنتی گفتاری و به شعر می‌دانند (ر.ک: خالقی مطلق، ۱۳۸۶: ۱۳۳). اوتاس (Utas) در مورد یادگار زیران نظریه‌ای بیان می‌کند «در اصل منظوم بوده و افعال آن در زمان حال. یادگار را از اصلی منظوم دانستن ضروری است اگر بخواهیم آن را نتیجهٔ یک سنت دیرپای شفاهی بدانیم» (غیبی، ۱۳۹۵: ۱۳۰). این نظریه البته بی‌اساس است و بیژن غیبی در تحلیل یادگار زیران آن را مردود می‌داند (ر.ک: غیبی، ۱۳۹۵: ۱۳۰).

با نگاهی به این نظریات درمی‌یابیم که یکی از ویژگی‌های اصلی حماسه که در تحقیقات به آن اشاره شده، یعنی منظوم بودن آثار حماسی، نمی‌تواند به طور کامل درست باشد و این امکان وجود دارد که ریشهٔ این آثار روایت‌هایی منثور یا نثر آمیخته به نظم باشد، که بعدها به صورت کاملاً منظوم درآمده‌است. ظاهراً در شاهنامه هم همین اتفاق افتاده و منابع منثور به نظم درآمده‌است. توجه نکردن به این موارد باعث شده گاه پژوهشگران دچار اشتباهاتی شوند. برای نمونه عباس محمدیان در مقالهٔ اهمیت داستان‌های منثور حماسی _ پهلوانی در تاریخ ادبیات فارسی آورده:

«یکی از مهمترین و اثرگذارترین جریان‌های تاریخ ادبیات فارسی داستان‌های روایی منثور است که گاه در برخی نمونه‌های منظوم‌شان از بین رفته ولی برخی ابیات آن‌ها در متون منثور کنونی برجای مانده‌است» (محمدیان، ۱۳۹۱: ۲۳۴). در حالی که با توجه به صحبت کسانی چون خالقی، می‌توان احتمال داد که این داستان‌ها از ابتدا به صورت نثر یا نثر آمیخته به نظم بوده‌اند و الزامی بر این نیست که حتماً در ابتدا صورتی منظوم وجود داشته‌است و بعدها به صورت نثر یا دیگر صورت‌ها درآمده‌باشد. بنابراین، برخلاف تصور رایج که حماسه را عمدتاً منظوم می‌داند، شواهد حاکی از آن است که متون منثور یا آمیخته به نظم نیز در سیر تطور حماسهٔ فارسی پیش از اسلام جایگاهی بنیادین داشته‌اند.

بیشتر آثار به جامانده از زبان پهلوی در دوران بعد اسلام گردآوری شده‌است و فقط چند اثر محدود از دورهٔ ساسانی یا قبل آن در دسترس است. در کل بیشتر این آثار با موضوعات دینی ارتباط دارند و ارتباط چندانی به حماسه و گونه‌های روایی ندارند؛ با این حال تمام آثار در دسترس بررسی شد و درنهایت دو اثر پهلوی یادگار زیران و کارنامهٔ اردشیر بابکان که شباهت بیشتری به گونهٔ حماسی و روایت دارند، تحلیل شد. با تحلیل و توجه به الگوی ساختاری دو روایت و تطابق آن با نظریهٔ یاکوبسن می‌توان به گونه‌ای خاص ادبی روایت دست یافت و نشانه‌هایی از گونهٔ حماسی در دوران پیش از اسلام و سیر تحول آن تا متون بعد از اسلام را نشان داد. هدف از این پژوهش را می‌توان به صورت زیر دسته‌بندی کرد:

- _ ارائهٔ ابزاری جامع برای شناسایی و دسته‌بندی ادب حماسی از دیگر انواع ادبی.
- _ تشخیص نقش‌های زبانی غالب در کارنامهٔ اردشیر بابکان و یادگار زیران.
- _ تعیین جایگاه گونه‌ای این دو متن در نسبت با حماسهٔ منثور.

۲- بحث

از میان آثار بر جای مانده از دوران فارسی میانه، تنها می‌توان به چند اثر محدود اشاره کرد که در آن نکته‌ای حماسی یا اساطیری آمده‌باشد یا به صورت روایت بیان شده‌باشد؛ از جمله: اوستا، مینوی خرد، کارنامهٔ اردشیر بابکان، یادگار زیران، یوشت فریان، ارداویراف نامه، درخت آسوریک، بندهشن و دینکرد. در این میان دو اثر یادگار زیران

و کارنامه اردشیر بابکان به علت روایت منثور و نزدیک بودن به حماسه به علت کنش قهرمانی و کشاکش رزمی و همچنین چون برخلاف بندهشن و دینکرد که تدوین آن‌ها مربوط به دوران پس از اسلام است، به نظر در دوران قبل از اسلام تدوین شده باشد، با موضوع این جستار همخوانی دارد. در اوستا نیز با اینکه گاه روایت‌هایی اسطوره‌ای آمده است؛ اما به دلیل اینکه هدف نهایی اوستا موضوعات دینی است و بیشتر پژوهشگران آن را منظوم می‌دانند، از بحث این جستار خارج می‌شود. البته باید به این نکته توجه داشت که تمام این آثار در متن‌های بعد از اسلام تأثیر زیادی داشته است و احتمالاً از روی همین منابع، روایت‌هایی چون شاهنامه‌ها و خدای‌نامک‌ها نوشته شده‌باشد.

۱.۲- تحلیل کارنامه اردشیر بابکان

این کتاب که احتمالاً در اواخر دوره ساسانی بر اساس روایت‌های کهن‌تری نوشته شده، تاریخی آمیخته با افسانه درباره اردشیر نخستین پادشاه ساسانی است و درحقیقت باید آن را نوعی رمان تاریخی به‌شمار آورد (ر.ک: تفضلی، ۱۳۷۶: ۲۶۰). این کتاب روایتی منثور دارد. و خلاصه آن مربوط به چگونگی به پادشاهی رسیدن اردشیر پسر بابک و کارها و جنگ‌های او به ترتیب توالی زمانی است که همگی در راستای حکومت ساسانیان بر کل ایران زمین است؛ که درنهایت او نمی‌تواند به این مهم دست یابد؛ ولی این آرزو توسط نوه او تحقق می‌پذیرد.

۱.۱.۲- نگاهی کلی به روایت کارنامه اردشیر:

- زاویه دید داستان، دانای کل محدود است که همه داستان را روایت می‌کند؛ اما به ذهنیات اشخاص وارد نمی‌شود و با لحنی جدی و یکسان باورپذیری متن را بالا می‌برد. درون‌مایه داستان بیشتر به بیان فر و ارزش آن در زندگی افراد می‌پردازد که با داشتن این فر تمام خواسته‌ها برآورده می‌شود و همه بزرگان به دنبال این فر هستند.

- بن مایه‌ها و نکاتی که در این داستان جلب توجه می‌کند:

توجه به آبادانی کشور: اردشیر نه تنها در حکومت بلکه در آبادانی کشور هم بسیار کوشاست و چندین شهر و ده بنا می‌کند.

- الهام از طبیعت با توجه به داستان گور و شکار آن که منجر به گرفتاری می‌شود و همچنین داستان گور در شکارگاه که پدر و مادر، خود را فدای بچه خود می‌کنند و پشیمانی اردشیر از فرمان قتل همسر را در بر دارد، نقش مهمی در پیشبرد داستان دارد.

- نقش زنان بسیار جالب توجه است. کنیز اردوان در عین حالی که به او خیانت می‌کند از طرفی عشق او به اردشیر باعث آزادی او و سرانجام به قدرت رسیدن اردشیر می‌شود و تضادی عجیب از نظر اخلاقی ایجاد می‌کند. نقش کنیز در روایت نه تنها کارکرد عاطفی و انسانی دارد، بلکه کنش او مانند یک نیروی پیش‌برنده داستانی عمل می‌کند. او واسطه آزادی قهرمان است، و بدون او، داستان به نقطه اوج نمی‌رسد. ازدواج اردشیر با دختر اردوان از نوع ازدواج‌های سیاسی برای تثبیت قدرت است که البته بعد به خیانت و توطئه برای به قتل رساندن اردشیر می‌انجامد. ازدواج دختر مهرک با شاپور که پنهانی زندگی می‌کند علی‌رغم خواست اردشیر و تولد فرزندی که همه شهر ایران را یکپارچه می‌کند.

- مورد دیگر سرنوشت و پیشگویی است که موبد موبدان و خواب‌گزاران و کید هندی انجام می‌دهند و همگی به واقعیت می‌پیوندند. نقش خواب و پیشگویی از ابتدای روایت با خواب اردوان تا انتهای روایت و پیشگویی کید هندی، به پیشبرد داستان می‌انجامد.

- درگیری‌های این روایت بیشتر حول محور اردشیر شکل می‌گیرد و از نوع درگیری‌های جسمانی است مثل نزاع‌ها و جنگ‌ها، بحث با پسر اردوان، مهرک، کرم خدای، درگیری عاطفی با کنیز اردوان، درگیری با همسر به علت

سوءقصدها و پشیمانی از حکم قتل، آشفتنگی ذهنی به علت آرام نشدن وضع کشور و رجوع به کید هندی، ازدواج پسرش با دختر مهرک و بخشیدن آن‌ها.

- تمام شخصیت‌های این داستان به نظر واقعی هستند که با کمی اغراق کارهایی که انجام داده‌اند، بیان شده‌است. در این بین شخصیت اردشیر که مهمترین شخصیت داستان است، با خصایص انسانی معمولی توصیف می‌شود که گاه خشمگین و گاه مهربان است. در نتیجه او با پهلوانان اساطیری فاصله بسیار دارد و بیشتر دین‌دار و سازنده کشور است و برای مشروعیت خود با دختر بزرگ‌ترین مخالفش ازدواج می‌کند.

- از موارد قابل توجه شخصیت کرم است که به افسانه بیشتر شباهت دارد و نقش آن به کلی فرعی است. برعکس، این کرم در شاهنامه نقش کاملی دارد و به تفصیل بیان شده‌است.

- از حیل‌های پهلوانی برای رسیدن به خواسته استفاده شده‌است و هر جا به تنگی دچار می‌شوند دست به خدعه می‌زنند. مثل وارد شدن با لباس خراسانیان به قلعه کرم.

- از دیگر ویژگی‌های مهم این متن می‌توان به تقابل دو جبهه خیر و شر - قداست - جنگاوری - اراده خدا - سرنوشت و فره اشاره کرد.

- از نظر بلاغی اغراق و تشبیهات ساده بسیار دیده می‌شود. همچنین توصیف صحنه، گاه گاه وجود دارد؛ اما توصیف اعمال پهلوانی، به ندرت است و به سرعت از نحوه انجام جنگ‌ها عبور شده‌است.

- از لحاظ نحوی نوع جمله‌های ساده به علت تفسیر محور بودن متن، کمتر از جمله‌های مرکب است و ساخت‌های شرطی زیاد در متن دیده می‌شود.

- گفت و گو به صورت مستقیم بسیار کم است و بیشتر شرح راوی در متن دیده می‌شود تا گفت و گو میان اشخاص. این باعث می‌شود متن از حماسه که گفت و گو بین شخصیت‌ها از ارکان مهم آن است، فاصله بگیرد. البته لحظات رزمی یا تعلیمی با گفتار همراه‌اند، اما نه به شدت یادگار زیریران و زبان در خدمت روایت تاریخی و مشروعیت‌بخشی است، نه خلق حماسه آیینی.

به عنوان مثال گفتگوی بین اردشیر و موبدان برای چاره‌جویی در مورد کرم که راوی از زبان خود به جای شخصیت‌ها ماجرا را بیان می‌کند:

{ اردشیر } به آن دو گفت اکنون بنگرید که چاره این کار چگونه شاید خواستن. ایشان گفتند ما این چنین دانیم که چاره این دروغ این است که تو خویش را به آیین مردی دورشهری آراسته و خود را به بندگی و پرستاری او سپاری... (مشکور، ۱۳۶۹: ۲۰).

۲.۱.۲ - تحلیل بر اساس مدل یاکوبسن

در این بخش، نمونه‌هایی از قسمت‌های مختلف روایت بر اساس نظریه یاکوبسن تحلیل می‌شود تا مشخص گردد بر اساس این نظریه، متن در کدام یک از دسته‌بندی‌های گونه‌شناسی قرار می‌گیرد و عنصر غالب آن چیست.

نقش ارجاعی: به علت اینکه کل واقعه گام به گام بیان شده و همچنین شخصیت‌ها و نژادها به طور کامل شناسانده می‌شود و اطلاعات تاریخی، معرفی نسب و موقعیت جغرافیایی شخصیت‌ها به صورت کاملاً موجز و ساده بیان شده، نقش ارجاعی در این روایت بسیار قوی است و به عنوان عنصر غالب در کل متن نمایان است.

چند مثال: پس از مرگ اسکندر رومی ایران را دویست و چهل کدخدا بود - سپاهان و پارس و بخش‌های نزدیک‌تر آن به دست اردوان سردار بود - بابک مرزبان پارس و گمارده اردوان بود - اردوان به استخر می‌نشست - بابک هیچ فرزندی نداشت و ساسان شبان بابک بود و از تخمه دارا پسر دارا ... (مشکور، ۱۳۶۹: ۱).

تحلیل: جمله خبری، برای معرفی شخصیت‌ها و بستر داستانی که تلویحاً بزرگی و افتخار را برای مشروعیت بخشی به اردشیر بیان می‌دارد. این جمله‌ها که به صورت کاملاً ساده و به دور از پیچیدگی‌های ادبی فقط برای شناسایی و دادن اطلاعات به کار می‌روند، نقش ارجاعی زبان را بیان می‌دارد.

نقش عاطفی: بعد از نقش ارجاعی، بیشترین کاربرد مربوط به نقش عاطفی است. به طور کل در اظهار احساسات و نارضایتی یا خشم پادشاه، هیجان‌ات مربوط به پیروزی یا شکست و نقطه اوج این نقش در قسمت روایت کنیز اردوان با اردشیر دیده می‌شود که به بیان چگونگی عاشق شدن این دو و ارتباطات بین آن‌ها تا هنگام فرار و رسیدن به استخر را بیان می‌کند.

مثال: اردوان کنیزی بسیار محبوب داشت. روزی اردشیر را در حال تنبورنوازی دید و دلباخته او شد و هر شب بعد از خوابیدن اردوان تا صبح با او بود - اردوان از اخترشناسان پیشگویی خواست و آنها گفتند پادشاهی نو می‌آید و کیهان را به یک خدایی می‌آورد و هر مردبنده‌ای که تا سه روز از خداوند خویش بگریزد به پادشاهی رسد. کنیزک همه را به اردشیر گفت و او عزم فرار کرد و کنیزک را با خود برد و گفت اگر به نیکی رسیم چنان کنم که فرخ‌تر از تو در جهان نباشد کنیز شب از گنج اردوان، شمشیر و زره و زین برداشت و به اردشیر داد و به سمت پارس حرکت کردند (مشکور، ۱۳۶۹: ۸).

تحلیل: تمام این جمله‌ها به صورت ساده به دور از پیچیدگی‌های ادبی روایت شده‌است و می‌توان گفت در این جملات نقش ارجاعی با نقش عاطفی تنیده شده و روایت را ادامه می‌دهد.

نقش ترغیبی: این نقش که بیشتر در فرمان‌های شاه دیده می‌شود، کاربرد ضعیف‌تری نسبت به دو نقش قبلی دارد و می‌توان گفت تمام جمله‌هایی که به صورت امر و نهی یا ندائی بیان می‌شود، مانند فرمان‌های اردوان و اردشیر، توصیه‌ها به مردم یا اطرافیان دارای این نقش هستند.

مثال: در قسمت عاشق شدن کنیز، این نقش در چند جا دیده می‌شود و به همراه نقش ارجاعی به پیشبرد داستان کمک کرده‌است: در قسمت بیان پیشگویی خواب اردوان به اردشیر و ترغیب کردن اردشیر به فرار که از برجسته‌ترین قسمت‌های نقش ترغیبی در متن است.

نقش فرازبانی: این نقش در روایت کارنامه در بخش‌های مختلف نمایان است و می‌توان گفت به علت وجود همین نقش، متن مقداری مفهومی شده‌است و نیاز به تفسیر واژگان و نمادهای خاص دارد. به عنوان نمونه وقتی صحبت از فره می‌شود که به صورت گوسفندی حرکت می‌کند، خواب‌های مختلف که از ابتدا تا انتهای داستان بیان می‌شود، اتفاقاتی که در هنگام شکار گور و حفاظت از بچه گور توسط پدر و مادر صورت می‌گیرد، آمدن ورجاوند به شکل خروس در قضیه توطئه زن اردشیر برای کشتن او و برجسته‌ترین نمونه را می‌توان در روایت کرم دید.

مثال: شبی در خواب دید خورشید از سر ساسان بتافت و همه کیهان را روشنی گرفت (مشکور، ۱۳۶۹: ۱) - (اردوان) از هر که نشان می‌پرسید می‌گفتند دو سوار با یک بره که دنبالشان بود به سرعت گذشتند. و او راز بره را از دستور پرسید و گفت این فره است که به دنبال آنهاست و هنوز به آنها نرسیده باید بشتابیم تا قبل رسیدن فره آنها را بگیریم (مشکور، ۱۳۶۹: ۱۳) - در همان لحظه ورجاوند آذرفرنیغ به مانند خروس درآمد و پر خویش به پست زد و جام را به زمین زد (مشکور، ۱۳۶۹: ۳۵) - در راه سپاه هفتان بخت خداوند کرم به او برخوردند و تمام اموال را گرفتند و نزد کرم بردند- اردشیر که عزم ارمنستان و آذربایجان داشت با شنیدن این خبر به پارس بازگشت و در اردشیرخوره سپاهی بسیار جمع کرد و به کارزار کرم رفت- سپاهیان کرم در شکاف کوه پنهان شدند و سواران اردشیر نمی‌دانستند و دژ گولار را تصرف کردند اما شب سپاه کرم شبیخون زد و بسیاری از سواران را بکشت و مابقی را برهنه نزد اردشیر فرستاد (مشکور، ۱۳۶۹: ۲۱).

تحلیل: همانطور که دیده می‌شود حتی در قسمت‌های فرازبانی، جملات ساده و به ساده‌ترین شکل خود بیان می‌شود و این نقش نیز به همراه نقش ارجاعی نمود پیدا می‌کند و پیچیدگی‌های زبانی و ادبی دیده نمی‌شود. نقش ادبی: این نقش در متون حماسی بیشترین برجستگی را دارد؛ اما در کارنامه اردشیر از نظر زبانی و بلاغی متن بسیار مرسل است و همین امر باعث شده تا متن کارنامه مقداری از گونه روایت‌های حماسی جدا شود. بیشترین کارکرد این نقش زبانی را می‌توان در بخش‌های نمادین و وصف جنگ‌ها هرچند به صورت مختصر دید. نمونه: او با چهارهزار مرد به آن‌ها شبیخون زد و هزار نفر را کشت و مابقی را اسیر کرد و با بسیاری خواسته به سمت پارس بازگشت- اردشیر کس فرستاد و چهارصد مرد هنرمند پرگوهر در شکستگاه کوه مخفی کرد و فرمود در آسمان روز چون از دژ دود بینند مردانگی کنند. روز سوم اردشیر پرستاران را به چاشت مست و بی‌هوش کرده بود (مشکور، ۱۳۶۹: ۳۰).

تحلیل: در کل روایت تنها واژگان مرتبط با جنگ مانند شبیخون، اسیر، خواسته و استفاده از شگردهای پهلوانی مانند مست کردن و به خواب افکندن سپاهیان کرم را می‌توان برجسته دانست؛ با این حال اندرزاها و الگوهای رفتاری مخصوصا در اول روایت بر زبان حماسی می‌چربد. همچنین تکرار زیاد واژگانی چون فره، خرد، تبار، داد و امثال آن، نوعی برجسته‌سازی معنایی است که باعث می‌شود ایده مشروعیت شاه در ذهن مخاطب نهادینه شود. از این ابزار، برای توجیه وجهه سیاسی و دینی شاه و کارهای او استفاده می‌شود. از آرایه‌های ادبی جز اندکی اغراق و نماد و چند تشبیه ساده چیزی به دست نمی‌آید.

نقش همدلی: این نقش بیشتر به بیان احساس راوی با مخاطب می‌پردازد و گوینده می‌خواهد توجه مخاطب را برانگیزد. این نقش بیشتر در گفت و گوهایی که منظور از آن تطویل کلام است، دیده می‌شود. در روایت کارنامه که هدف بیشتر بیان یک تاریخ است این نقش بسیار کم کاربرد است. می‌توان نمونه‌هایی از این کاربرد را در نامه بابک به اردشیر زمانی که در آخور زندانی شد یا در داستان شکار گور و پشیمانی اردشیر از کرده خود، دید. نمونه: بابک اندوهگین شد و نامه داد که نادانی کردی که به چیزی که از آن زیان نشایست با بزرگان ستیزه بردی و سخن درشت گفתי اکنون پوزش خواه و خود و مرا به نابودی مسپار - اردشیر در نخجیر بود که گور نری جلوی ماده آمد تا تیر نخورد و سپس ماده جلوی بچه آمد تا کشته نشود و یاد عمل خود افتاد و به شدت گریست (مشکور، ۱۳۶۹: ۴).

۱. نگاهی کلی به کاربرد عناصر شش‌گانه یاکوبسن

نوع کارکرد	میزان تأثیر
کارکرد ارجاعی	غالب؛ ارائه اطلاعات تاریخی و معرفی شخصیت‌ها
کارکرد عاطفی	زیاد؛ لحظات احساسی مانند داستان کنیز اردوان
کارکرد ترغیبی	کم؛ در فرمان‌ها و توصیه‌ها دیده می‌شود
کارکرد فرازبانی	میان؛ در توصیف نمادها و مفاهیم چون فره
کارکرد ادبی	کم‌رنگ؛ محدود به توصیفات ساده نبردها
کارکرد همدلی	اندک؛ در نامه‌ها یا صحنه‌های عاطفی خاص

با نگاهی به موارد گفته‌شده، بر اساس الگوی یاکوبسن می‌توان گفت در متن کارنامه اردشیر بابکان بیشترین تمرکز بر کارکرد ارجاعی و سپس عاطفی زبان در توصیف جنگ‌ها، سرگذشت اردشیر، نام‌ها، مکان‌ها و وقایع تاریخی و همچنین انتقال اطلاعات و توصیف واقعیت‌ها به زبان ساده است، زیرا هدف اصلی آن ثبت یک روایت تاریخی و سیاسی است. نقش فرازبانی نیز با استفاده از گفت و گوی اشخاص برای پیش‌برد پیرنگ و همچنین آوردن نمادهایی چون داستان کرم و داستان رسیدن فره به صورت یک گوسفند یا اتفاقات هنگام شکار گور یا هنگام خوراندن سم به اردشیر و تأثیر خواب‌ها قابل توجه است. نقش ادبی، ترغیبی و عاطفی زبان کم‌رنگ است و روایت به صورت ساده و شبیه یک گزارش معمول از اتفاقات تاریخی، آمده است. درنهایت باید گفت این داستان تنها تاریخ

را بیان نکرده‌است؛ بلکه تاریخ را با آمیختن به بن‌مایه‌های اساطیری و عناصر خارق‌العاده، البته با شدت کمتر نسبت به افسانه و استفاده از شخصیت‌ها باورپذیر کرده‌است و می‌توان همان سخن تفضلی را که این متن یک رمان تاریخی است، پذیرفت. این سخن بیان‌کننده این موضوع است که این داستان در بردارنده تاریخ ملی است نه حماسه ملی؛ زیرا از طرفی تمام عناصر مهم حماسه در آن نیست مانند: نام و ننگ و یا ابزار آلات جنگی و بیشتر، درگیری‌های داخلی را شامل می‌شود تا دفاع از میهن در برابر بیگانگان و همچنین نقش دین در بروز درگیری‌ها تقریباً فرعی است، به غیر از داستان کرم خدای. از طرفی هم به صورت کاملاً تاریخی بیان نشده و در لا به لای داستان موارد افسانه‌ای و غیرقابل باور زیادی وجود دارد و نمی‌توان آن را صرفاً متنی تاریخی دانست. همچنین بر پایه نظریه یاکوبسن نقش ادبی و ترغیبی که در حماسه بسیار مهم است، در این روایت برجسته نشده‌است. پس می‌توان گفت این روایت، یک روایت حماسی نیست و نمی‌توان آن را در ذیل دسته‌بندی حماسه‌های منثور جای داد.

۳.۱.۲- تأثیر کارنامه اردشیر بابکان در روایت‌های بعد از اسلام

کارنامه اردشیر بابکان در محورهایی مانند: حق شاهی، نبرد میان عقل و جهل، مفاهیم نجات و رستگاری و همچنین روایت شاهان، الگویی برای داستان‌پردازی راویان قرار گرفته‌است. به عنوان نمونه بسیاری از قسمت‌های کارنامه با بیان جزئیات بیشتر در شاهنامه به خوبی دیده می‌شود. در کتابهای تاریخی مانند تاریخ طبری، روایت اردشیر با کارنامه شباهت فراوانی دارد و می‌توان احتمال داد روایت کارنامه یکی از منابع تاریخ‌نویسان در دوره‌های بعد از اسلام بوده‌است.

۲.۲- تحلیل یادگار زریران

تنها متنی از زبان پهلوی که می‌توان آن را حماسه نامید، یادگار زریران است. این متن با آوردن داستان گشتاسپ و جنگ او با خیونان در یک فرم خاص روایی، تا حد زیادی ویژگی‌های یک روایت حماسی را در خود جای داده‌است. ماهیار نوابی معتقد است که این متن کهن‌ترین نمایشنامه ایرانی است.

۱.۲.۲- نگاهی کلی به یادگار زریران

- زاویه دید داستان، دانای کل محدود است؛ اما به ذهنیات اشخاص وارد نمی‌شود و با استفاده از ارتقاء فرم گفتار به صورت گفت‌وگوی مستقیم شخصیت‌ها به جای انتقال صرف محتوا، باورپذیری متن را بالا می‌برد. درون‌مایه این داستان حول محور دین و پیروی از حق و پیروزی آن است و هدف نهایی آن برجسته کردن کنش قهرمانی است. همچنین ساختارهای مشخص برای گشودن و پایان دیالوگ‌ها، مثل درخواست نبرد یا معرفی شخصیت‌ها، فرم را برجسته می‌سازند.

- بن‌مایه‌ها و نکاتی که سبب نزدیکی متن به حماسه می‌شود:

کوتاهی و گیرایی مناسب جملات، پاسخ‌های غرورآمیز به تهدیدات، زبان ادبی پرتشبیه و پر اغراق، پیشگوئی و سرنوشت، پذیرفتن سرنوشت، دفاع از نام و ننگ، انتقام، فداکاری به خاطر دین و کشور و از همه عزیزان گذشتن. توجه به عنصر گفت‌وگو در تمام صحنه‌ها، نام بردن از لوازم و ابزار جنگ، شرح کامل دلاوری جنگجویان و شرح میدان رزم. درگیری‌ها و کشمکش‌های فراوان داستان، پیروزی خیر در برابر شر با فدا کردن فرزندان و بزرگان ایران.

- نقش زنان برخلاف روایت کارنامه اردشیر، چندان به چشم نمی‌آید مگر برای ازدواج به واسطه پاداش انجام کاری که از زنان نام برده می‌شود.

- مورد دیگر سرنوشت و پیشگویی است که توسط جاماسپ انجام می‌شود و همه آن‌ها تحقق می‌یابد. مانند کشته شدن بزرگان و فرزندان گشتاسپ در نبرد با بیان دقیق اینکه آن‌ها چند نفر از سپاه دشمن را می‌کشند یا توصیه به اجازه دادن به بستور برای انتقام گیری.

- درگیری‌های این روایت بیشتر حول محور گشتاسپ و زیر شکل می‌گیرد و از نوع درگیری‌های جسمانی است. مانند راضی کردن گشتاسپ به جنگ با ارجاسپ یا راضی کردن او برای نشستن به تخت و اجازه درگیری سپاه با دشمن و در جنگ زیر نیز از لحظه ورود او و کشتن سپاهیان دشمن تا کشته شدن به دست بیدرفش جادو و انتقام گرفتن پسر زریر، این درگیری‌ها دیده می‌شود.

- شخصیت‌های داستان حول محور گشتاسپ وارد داستان می‌شوند و بستور پسر زریر نکته اوج داستان است. از هر دو سپاه، فردی که با اهریمن ارتباط دارد، به چشم می‌آید: جاماسپ و بیدرفش جادو. اسفندیار هم نجات‌دهنده نهایی است که البته در این داستان اشاره کوچکی به او شده و بیشتر رزم زریر و پسرش نمایان شده است.

- حيله ساختن پهلوانان برای پیروزی در نبرد مانند از پشت آمدن بیدرفش برای کشتن زریر.

- از نظر بلاغی و نحوی متن پر از صحنه‌های رزمی است که زبان در آن‌ها نه فقط وسیله ارتباط، بلکه سازنده شکوه و حماسه است. زبان شاعرانه در متن نه تنها برای زیباسازی، بلکه برای ساختن هویت پهلوانان، نمایش قدرت، و خلق آیین‌های حماسی به کار می‌رود. فرم‌گرایی قوی زبان با ساخت‌های تکرارشونده و متوازن در رجزها و مرثیه‌ها با فرمول‌های شاعرانه بیان می‌شوند و راوی با زبان شاعرانه خود، سوگ یا پیروزی قهرمانان را آیینی و موزون می‌سازد. نام بردن از ابزار جنگ و آیین‌های نبرد در جای خود به حماسی شدن متن بسیار کمک کرده است. از نظر بلاغی نیز جملات، با بهره‌گیری از استعاره، اغراق، و تصویرسازی حماسی، نه تنها روایت را پیش می‌برند، بلکه مخاطب را درگیر فضای پرتنش نبرد می‌کند.

- عنصر گفت‌وگو به صورت مستقیم با دیالوگ‌های اشخاص با یکدیگر به کار رفته و شرح راوی در متن دیده نمی‌شود. این گفت‌وگوها شامل رجزخوانی‌های پهلوانان، سوگ‌سرایی‌ها، خطابه‌های آیینی و تهدیدهای رزمی است. غلبه گفتار مستقیم در یادگار زریران، نشان‌دهنده برتری کارکرد ادبی در این متن است. در حالی که کارنامه اردشیر بابکان بیشتر به کارکردهای ارجاعی، تعلیمی و فرازبانی گرایش دارد.

۲.۲.۲- تحلیل بر اساس مدل کارکرد زبانی یاکوبسن

در این بخش نمونه‌هایی از قسمت‌های مختلف روایت بر اساس نظریه یاکوبسن تحلیل می‌شود تا مشخص گردد بر اساس این نظریه، این متن در کدام یک از دسته‌بندی‌های گونه‌شناسی قرار می‌گیرد و عنصر غالب آن چیست.

نقش ارجاعی: این نقش در معرفی اشخاص و پیشبرد گام به گام روایت و زمینه‌چینی برای علت جنگ و شرح آن، نقش برجسته‌ای دارد؛ اما نه مانند کارنامه که تقریباً تمام متن از نقش ارجاعی بهره برده است.

نمونه: در ابتدای روایت نقش ارجاعی به‌خوبی با ترکیب با سایر نقش‌ها، فضای داستان را برای مخاطب آماده می‌کند: این را یادگار زریران خوانند، بدانگاه نوشته شد که گشتاسپ با پسران، برادران، خاصان و اسپوران و همالان خویش این دین ویژه مزدیسنان را از هرمزد پذیرفت. پس ارجاسپ خیونان خدای را آگهی آید که گشتاسپ شاه این دین ویژه مزدیسنان را از هرمزد پذیرفت (ماهیار نوایی، ۱۳۸۷: ۴۳). از ارجاسپ خیونان خدای، دو فرستاده آمد که اندر همه شهر خیونان از ایشان هژبرتر نیست یکی بیدرفش جادو، ددیگر نامخواست هزاران (ماهیار نوایی، ۱۳۸۷: ۴۶).

نقش عاطفی: نقش عاطفی در یادگار زریران بسیار برجسته‌تر از کارنامه اردشیر است و یکی از ارکان مهم به شمار می‌رود. در تمام صحنه‌ها از جمله فخرها، رجزخوانی‌ها، مرثیه‌ها و خطابه‌های مختلف حتی در هنگام پیشگویی و واکنش شنوندگان این نقش به‌خوبی دیده می‌شود.

نمونه: هنگام شنیدن تهدید ارجاسپ توسط گشتاسپ و پاسخ زریر: گشتاسپ شاه را چون سخن ایشان شنود دشخواری گران بود (ماهیار نوایی، ۱۳۸۷: ۴۹). نخست نه ما این دین ویژه را هلیم و نه با شما هم‌کیش شویم ولی شما را ددیگر ماه انوش خوریم آنجا به آن بیشه تیه که نه کوه برز است و نه ور ژرف و شما را نمایم که چون زده شود دیو از دست یزدان (ماهیار نوایی، ۱۳۸۷: ۴۹). هنگام پیشگویی کردن جاماسپ و رفتارهای گشتاسپ بعد از شنیدن پیشگویی و درخواست اطرافیان برای نشستن دوباره به تخت که بهترین نمونه از نقش عاطفی در این متن است. این صحنه، با تنش میان عقل و احساس، پیشگویی و اختیار، یکی از نقاط فلسفی و دراماتیک داستان است: فردا روز که کوبند نیو به نیو، گراز به گراز، بس مادر باپور، بی‌پور، بس پور بی پدر و بس پدر، بی پور و بس زن شویمند، بی شوی شووند (ماهیار نوایی، ۱۳۸۷: ۵۶). پس گشتاسپ شاه چون آن سخن شنود از پیشگاه به زمین افتد ... گشتاسپ شاه نی برخیزد و نی بازنگرد (ماهیار نوایی، ۱۳۸۷: ۵۸).

نقش ترغیبی: این نقش در متن یادگار زریران همانند نقش عاطفی از ارکان اصلی روایت است و در جای جای روایت به چشم می‌آید، همانند فرمان‌ها و درخواست‌های مختلف از پهلوانان و از شاه.

نمونه: در ابتدای روایت برای فراهم کردن لشکر: پس گشتاسپ شاه فرمان دهد که بر سر کوه‌ها آتش فرمای کردن. شهر آگاه کن و بیسپان آگاه کن که جز مغ مردان که آب و آتش بهرام یزند و پرهیزند. پس از ۱۰ سال تا ۸۰ سال هیچ مرد به خانه خویش نماند... (ماهیار نوایی، ۱۳۸۷: ۵۱). هنگام تیراندازی بستور که روان پدر به او فرمان می‌دهد: پس روان زریر فرمان کند که این ژوپین از دست بیفکن و از کنتیر خویش تیری ستان، این دروند را پاسخ کن (ماهیار نوایی، ۱۳۸۷: ۷۴).

نقش فرازبانی: نقش فرازبانی در یادگار زریران کم‌رنگ‌تر از کارنامه اردشیر است. بیشتر در پیشگویی‌ها خود را نشان می‌دهد.

نمونه: گوید جاماسپ بیتخش که ۱۳۱ بیور خیون از بنه خویش بیابند و چون یک بار آیند، هیچ زنده باز بنشود مگر یک تن، ارجاسپ خیونان خدای. او را نیز یل اسفندیار گیرد، ازش دستی و پایی و گوشی برد و چشمی به آتش سوزد، و او را بر خری دم‌بریده به شهر خویش فرستد (ماهیار نوایی، ۱۳۸۷: ۶۲). در صحنه آماده شدن بیدرفش جادو برای مبارزه با زریر توصیف نوع پیکان از نقش‌های فرازبانی است: آن ژوپین افسون کرده دیوان، اندر دوزخ، به خشم و زهر دیسته و آب بزه داده را فراز به دست ستاند (ماهیار نوایی، ۱۳۸۷: ۶۵).

نقش ادبی: این نقش در متون حماسی بیشترین برجستگی را دارد؛ در یادگار زریران نیز این نقش بسیار برجسته است و به عنوان عنصر غالب در کل متن دیده می‌شود. آوردن اغراق‌ها و تشبیه و استعاره‌های ملموس فراوان به همراه توصیف دقیق صحنه‌ها و تصویرسازی و عنصر گفت‌وگو در عبارات ساده و دور از پیچیدگی، برای خلق باشکوه یک حماسه در جای جای متن دیده می‌شود.

نمونه: در صحنه مبارزه زریر توصیف او یکی از زیباترین کارکردهای این نقش را با استفاده از تشبیه و استعاره و اغراق نشان می‌دهد: آن تهم سپهبد نیو، زریر کارزار آنگون نیک کند چنانکه آذر ایزد اندر نیستان افتد و بادش نیز یار بود. چون شمشیر فراز زند، ده و چون بازکشد، دهی خیون اوژند. چون گشنه و تشنه شود، خون خیون ببند، شاد بود (ماهیار نوایی، ۱۳۸۷: ۶۵). اغراق در صحنه حرکت سپاه: به راه که شوند گذر ایدون ببرند که با آب بشوند که تا یک ماه آب را خوردن نشاید. تا ۵۰ روز روشن نبود، مرغ نیز نشیم نباید مگر بر سر اسبان و تیه نیزگان یا سر کوه نشیند. از گرد و دود، شب و روز ناپیدا... (ماهیار نوایی، ۱۳۸۷: ۵۲). استفاده از کنایه در صحنه کشته‌شدن بیدرفش جادو: بستور از کنتیر خویش تیری ستاند و بیدرفش را به دل زند، به پشت گذارد و به زمین افکند و درود به روان دهد (ماهیار نوایی، ۱۳۸۷: ۷۴). استفاده از تکرار برای نشان دادن اهمیت نام و ننگ برای جلوگیری کردن از رفتن

بستور به میدان برای انتقام: پس خیونان دو نام برند که ما اوژدیم زیریر ایران سپهبد را و ما زدیم بستور پس او را (ماهیار نوابی، ۱۳۸۷: ۶۸ و ۷۰ و ۷۵).

نقش همدلی: این نقش در یادگار زیریران بیشتر در خطاب‌ها و سوگواری‌ها و پرسش‌های تأکیدی دیده می‌شود. کاربرد آن نسبت به سایر نقش‌ها کم‌رنگ است.

نمونه: خطاب‌های پیاپی برای سوگ زیریر: هلا درون جان اوژنت، هلا گراز پیراهن، هلا سیمرغ بارهات (ماهیار نوابی، ۱۳۸۷: ۷۳). خطاب قرار دادن پهلوان در صحنه‌های جنگ: بستور نگاه کند و گوید که: دروند جادو! فراز به پیش آور (ماهیار نوابی، ۱۳۸۷: ۷۱).

۲. نگاهی کلی به کاربرد عناصر شش‌گانه یاکوسن

نوع کارکرد	میزان تأثیر
کارکرد ادبی	غالب؛ زبان شاعرانه، رجزخوانی‌ها، مراثی
کارکرد ارجاعی	میان؛ برای پیشبرد روایت و معرفی شخصیت‌ها و صحنه‌ها
کارکرد عاطفی	زیاد؛ در صحنه‌های سوگ و پیشگویی‌ها
کارکرد ترغیبی	زیاد؛ در خطابه‌ها و تهدیدها
کارکرد فرازبانی	کمتر از کارنامه اما در نمادهای آیینی و پیشگویی حاضر است
کارکرد همدلی	کم؛ در سوگ‌ها و خطابات جمعی

این روایت بر مبنای الگوی یاکوسن به علت وجود نقش ادبی، به عنوان عنصر غالب متن و نیز استفاده از نقش‌های ارجاعی، ترغیبی و عاطفی به صورت مکمل، می‌تواند بیانگر یک متن حماسی باشد. اگر حماسه را گفتمانی بدانیم که در آن کارکرد ادبی بر دیگر کارکردها غلبه داشته‌باشد و قهرمان جمعی را از راه کارکردهای زبانی، رجز، سوگ و توصیف برجسته می‌کند، پس یادگار زیریران می‌تواند مصداق روشنی از گونه حماسه باشد. این متن نه تنها روایت نبردی قهرمانانه است، بلکه نوعی بیانیه دفاع از هویت دینی و قومی نیز محسوب می‌شود.

۳. مقایسه شدت تأثیر نقش‌های زبانی دو متن تحلیل‌شده

نقش زبانی	کارنامه اردشیر	یادگار زیریران
ارجاعی	غالب	میان
ادبی	کم	غالب
عاطفی	زیاد	زیاد
ترغیبی	کم	زیاد
فرازبانی	میان	کم
همدلی	کم	کم

۳.۲.۲- تأثیر یادگار زیریران در روایت‌های بعد از اسلام

این روایت از لحاظ نحوی، بلاغی و صحنه‌پردازی در بسیاری از حماسه‌های بعد از خود، از جمله شاهنامه و گرشاسپ‌نامه، تأثیر مستقیم دارد. تا جایی که در شاهنامه کل روایت به صورت منظوم با اندکی تغییر آمده‌است. فرمول‌های سوگ حماسی و دفاع از میهن و اعتقادات و نام و ننگ در این روایت، تقریباً در مابقی متون بعد از یادگار زیریران نیز دیده می‌شود.

۳- نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان داد که بسیاری از آثاری که با عنوان حماسه معرفی شده‌اند، الزاماً در این گونه جای نمی‌گیرند و گاه به گونه‌ها یا زیرگونه‌های دیگر تعلق دارند. این امر بیانگر آن است که گونه‌شناسی متون کهن، بدون بهره‌گیری از چارچوب‌های نقد ادبی و نظریه‌های زبان‌شناختی، نمی‌تواند تصویری دقیق و علمی ارائه دهد. نظریه کارکردهای زبانی یا کوبسن یکی از ابزارهای کارآمد در تحلیل ساختاری و کارکردی متون است. کاربست این نظریه در تحلیل دو متن کارنامه اردشیر بابکان و یادگار زریران، نشان داد که تفاوت در غلبه نقش‌های زبانی می‌تواند شاخصی مؤثر برای تمایز میان متون تاریخ‌محور و حماسی باشد. کارنامه اردشیر بابکان با غلبه کارکرد ارجاعی و فرازبانی، کم‌رنگ بودن نقش ادبی و جمله‌بندی‌های ساده و هدف تاریخی-سیاسی، متنی تاریخ‌محور است؛ در حالی که یادگار زریران با غلبه کارکرد ادبی، همراهی نقش‌های عاطفی و ترغیبی و ساختار زبانی پویا، همچنین کم‌رنگ بودن کارکرد فرازبانی برای درک راحت‌تر متن، نمونه‌ای کامل از حماسه منثور محسوب می‌شود. این تمایزها نشان داد که نقش‌های زبانی می‌تواند معیاری کارآمد برای بازتعریف مرزهای گونه‌شناسی در ادبیات حماسی باشد. چارچوب کارکردی ارائه‌شده در این پژوهش، نه تنها امکان تحلیل دقیق‌تر متون پیش از اسلام را فراهم می‌کند، بلکه قابلیت تعمیم به متون دوران پس از اسلام را نیز دارد. هرچند تمرکز این پژوهش بر دو متن پهلوی است؛ اما روش تحلیلی آن می‌تواند، در پژوهش‌های آینده، تصویری جامع‌تر از گونه‌شناسی حماسه‌های منثور در ادبیات فارسی ترسیم کند.

فهرست منابع

فهرست منابع

الف. منابع فارسی

۱. ابویسانی، زهرا؛ فخراسلام، بتول؛ مشهور، پروین‌دخت؛ و نوروز، مهدی. (۱۳۹۹). «بررسی نقش‌های زبانی داستان اردشیر و هفتواد از شاهنامه فردوسی با رویکرد تمثیلی و بر پایه نظریه ارتباط کلامی یا کوبسن». *فصلنامه تحقیقات تمثیلی در زبان و ادبیات فارسی*. شماره ۴۳. صص: ۳۵-۵۸.
۲. احمدی، بابک. (۱۳۷۰). *ساختار و تأویل متن*. تهران: مرکز.
۳. تفضلی، احمد. (۱۳۷۶). *تاریخ ادبیات پیش از اسلام*. تهران: سخن.
۴. جعفرپور، میلاد؛ کهدویی، محمدکاظم؛ نجاریان، محمدرضا؛ و نفیسه ایرانی. (۱۳۹۶). «معرفی نسخه فارسی حماسه منثور بطلال نامه و برخی ویژگی‌های آن». *متن‌شناسی ادب فارسی*. شماره ۲. صص: ۹۹-۱۲۰. Doi: 10.22108/rpll.2017.21656
۵. خالقی مطلق، جلال. (۱۳۸۶). *حماسه، پدیده‌شناسی تطبیقی شعر پهلوانی*. تهران: مرکز دایره المعارف بزرگ اسلامی.
۶. خطیبی، حسین. (۱۳۸۶). *فن نثر در ادب پارسی*. تهران: زوار.
۷. زرقانی، مهدی. (۱۴۰۱). «گونه‌شناسی در مطالعات عرفانی». *عرفان پژوهی در ادبیات*. دوره ۱. شماره ۱. صص: ۱۸۷-۲۰۳. Doi: 10.22054/msil.2022.58193.1014
۸. زرقانی، مهدی. (۱۳۸۸ الف). *تاریخ ادبی ایران و قلمرو زبان فارسی*. تهران: سخن.
۹. زرقانی، مهدی. (۱۳۸۸ ب). «طرحی برای طبقه‌بندی انواع ادبی در دوره کلاسیک». *فصلنامه پژوهش‌های ادبی*. سال ۶. شماره ۲۴. صص: ۸۱-۱۰۶.
۱۰. شفیعی کدکنی، محمدرضا. (۱۳۵۲). «انواع ادبی و شعر فارسی». *خرد و کوشش*. دوره چهارم. صص: ۹۶-۱۱۹.
۱۱. صفا، ذبیح‌الله. (۱۳۳۳). *حماسه‌سرایی در ایران*. تهران: امیرکبیر.
۱۲. صفوی، کورش. (۱۳۸۰). *از زبان شناسی به ادبیات*. تهران: پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی.
۱۳. غیبی، بیژن. (۱۳۹۵). *دوازده متن باستانی*. تهران: انتشارات دکتر محمود افشار با همکاری انتشارات سخن.

۱۴. فراو، جان. (۱۳۹۸). *ژانر*. ترجمه لیلا میرصفیان. تهران: علمی و فرهنگی.
۱۵. لوکاج، جورج. (۱۳۹۷). *نظریه رمان*. ترجمه حسن مرتضوی. تهران: آشیان.
۱۶. ماهیار نوایی، یحیی. (۱۳۸۷). *یادگار زریران*. تهران: اساطیر.
۱۷. محمدیان، عباس و میلاد جعفرپور. (۱۳۹۱). «اهمیت داستان‌های حماسی، پهلوانی منثور در تاریخ ادبیات فارسی». *تاریخ ادبیات*. شماره ۲ / ۵. صص: ۲۳۳-۲۶۴.
۱۸. مشکور، محمدجواد. (۱۳۶۹). *کارنامه اردشیر بابکان*. تهران: دنیای کتاب.
۱۹. موسوی، سیدفاطمه. (۱۳۹۰). *عناصر داستانی در چند متن فارسی میانه*. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
۲۰. یاکوبسن، رومن. (۱۳۸۰). *زبان‌شناسی و شعرشناسی*. ترجمه کوروش صفوی، تهران: هرمس.
۲۱. یزدانجو، پیام. (۱۳۹۰). *ادبیات پسامدرن*. تهران: مرکز.

References

- Abavisani, Z., FakhrEslam, B., Mashhoor, P., & Nowrooz, M. (2020). "An Analysis of the Linguistic Functions in the Story of Ardashir and Haftvad in Ferdowsi's *Shahnameh* through an Allegorical Approach and Jakobson's Model of Verbal Communication". *Journal of Research Allegory in Persian Language and Literature*, 43, 35-58. (in Persian)
- Ahmadi, B. (1992). *Structure and Interpretation of the Text*. Tehran: Markaz. (in Persian)
- Frow, J. (2019). *Genre*. Translated by L. Mirsafian. Tehran: Elmi va Farhangi. (in Persian)
- Gheibi, B. (2016). *Twelve Ancient Texts*. Tehran: Dr.M. Afshar Foundation in collaboration with Sokhan. (in Persian)
- Jafarpoor, M., Kahdoui, M.K., Najarian, M.R., & Irani, N. (2017). "Introducing the Persian Version of the Prose Epic *Battalnameh* and Some of Its Features". *Persian Literature Textology*, 2, 99–120. doi: 10.22108/rpll.2017.21656 (in Persian)
- Jakobson, R. (2001). *Linguistics and Poetics*. Translated by K. Safavi. Tehran: Hermes. (in Persian)
- Khaleghi-Motlagh, Jalal. (۲۰۰۷). *Epic: A Comparative Phenomenology of Heroic Poetry*. Tehran: Center for the Great Islamic Encyclopedia. (in Persian)
- Khatibi, H. (۲۰۰۷). *The Art of Prose in Persian Literature*. Tehran: Zavar. (in Persian)
- Lukacs, G. (2018). *The Theory of the Novel*. Translated by H. Mortazavi. Tehran: Ashiyan. (in Persian)
- Mahyar Navabi, Y. (2008). *Yadegar-e Zariran*. Tehran: Asatir. (in Persian)
- Mashkoor, M.J. (1990). *Karname-ye Ardashir-e Babakan*. Tehran: Donyaye Ketab. (in Persian)
- Mohammadian, A., & Jafarpoor, M. (2012). "The Importance of Prose Epic and Heroic Tales in the History of Persian Literature". *History of Literature*, 5(2), 233–264. (in Persian)
- Mousavi, F. (2011). *Narrative Elements in Several Middle Persian Texts*. Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies. (in Persian)
- Safa, Z. (1954). *Epic Poetry in Iran*. Tehran: Amir Kabir. (in Persian)
- Safavi, K. (2001). *From Linguistics to Literature*. Tehran: Institute for Islamic Culture and Art Research. (in Persian)
- Shafi'i-Kadkani, M.R. (1973). *Literary Genres and Persian Poetry. Kherad va Koshesh*, Fourth Series, 96–119. (in Persian)
- Tafazoli, A. (1997). *History of Pre-Islamic Literature*. Tehran: Sokhan. (in Persian)

- Yazdanjoo, P. (2011). *Postmodern Literature*. Tehran: Markaz. (in Persian)
- Zarghani, M. (2022). "Typology in Mystical Studies ". *Mysticism Research in Literature*, 1(1), 187–203. Doi: 10.22054/msil.2022.58193.1014 (in Persian)
- Zarghani, M. (2009a). *A Literary History of Iran and the Realm of the Persian Language*. Tehran: Sokhan. (in Persian)
- Zarghani, M. (2009b). "A Proposal for Classifying Literary Genres in the Classical Period". *Literary Research Quarterly*, 6(24), 81–106. (in Persian)

